

(Van onze kerknieuwsredacteur)

„Deze kerk gaat ongehoorde eisen stellen aan gemeente en voorganger.” Bouwdominee Jo Sandijck moet een scherp zicht op de toekomst hebben gehad toen hij deze woorden tien jaar geleden sprak over de toen nog niet geopende Regenboog-kerk in de Leeuwarder wijk Bilgaard. De stroom kerkgangers, pastores, bezoekers en toevallige passanten die met de Regenboog te maken hebben gehad, zullen beamen dat dit kerkgebouw méér is dan een dak boven je hoofd en grond onder je voeten. Over weinig moderne kerken is zoveel gepraat, geschreven, en gefilosofeerd. De beheerders van het gebouw, de hervormde wijkgemeente Bilgaard en de rooms-katholieke vicarie „De Emmausgangers” willen het tienjarig jubileum van de Regenboog dan ook niet onopgemerkt voorbij laten gaan. Van zaterdag 26 september tot en met donderdag 1 oktober staat de kerk bol van activiteiten om nog eens extra onder de aandacht te brengen op welke wijze dit centrum kleur wil geven aan het leven in één van de saaiste wijken van Leeuwarden.

De voorspelling die de in 1976 overleden Sandijck deed voor de opening van de Regenboog, is in meer dan één opzicht uitgekomen. Ook wie nuchter en zakelijk de verdiensten van het gebouw bekijkt, moet tot de konklusie komen dat de Regenboog zowel in positieve als negatieve zin afwijkt van andere kerken. Tegenover de fraaiheid en intimiteit van de indeling, staat de veel ergeris verwekkende gehorigheid. Tegenover de sfeer van sacraliteit en echtheid die het gebouw ademt, staat een wat ongelukkige verdeling van de ruimte.

Toch zijn Sandijcks woorden ook uitgekomen in de zin waarop hij ongetwijfeld doelde. De Regenboog heeft gemeenteleden en voorgangers geïnspireerd. Hij vormt met zijn uitdagende uiterlijk in de steenwoestijn van Leeuwarden-Noord een voortdurend appél aan het geweten van mensen.

De Regenboog heeft naam gemaakt. Dat begon al geruime tijd voor de opening. Het plan van hervormden en rooms-katholieken om samen een kerkelijk centrum te bouwen, was aan het eind van de zestiger jaren een primeur in Nederland. Het idee was geboren achter een kop koffie tijdens één van de regelmatige ontmoetingen die predikanten en pastores in Leeuwarden met elkaar houden. Nadat de gereformeerde eerder geen interesse hadden getoond voor gezamenlijke kerkbouw, werden hervormden en rooms-katholieken het opvallend snel eens. Tussen de allereerste kerkbouwplannen van de

De Regenboog: dynamiek temidden van verstarring

Regenboog: een ruimte waar mensen zich thuisvoelen.

hervormden en de opening van de Regenboog, lagen overigens ruim zes jaren. In die periode zijn heel wat plannen ontworpen, architecten benaderd en nieuwbouwwerken elders bezocht. Het voornemen om van de Regenboog tegelijk een wijkcentrum te maken, leed schipbreuk op subsidieproblemen bij CRM.

Wie het Regenboog-komplex zoals het vandaag de dag aan de Hooidollen staat, wil begrijpen, kan niet om de namen van tenminste vijf mensen heen. Als „geestelijke vaders” en pioniers van het eerste uur zijn dat de hervormde predikant Sandijck en de rooms-katholieke pater M. Vijverberg (later opgevolgd door J. Kuhlmann). Voor het uiterlijk van de kerk en de tuin eromheen waren verantwoordelijk de Amsterdamse architect Ton Alberts, diens

stadgenoot de beeldend kunstenaar Arnold Hamelberg en de bekende tuinspecialist Louis le Roy uit Heerenveen.

Een teken

Voor alle vijf geldt dat ze met „hun” kerk een teken wilden oprichten dat de aandacht trok. Niet vanwege de aandacht zelf, maar als verwijzing naar de dynamiek die Gods Woord bij mensen veroorzaakt. Temidden van een woonwijk waarin starheid en rechte lijnen het patroon van de samenleving bepalen, moest de Regenboog aantonen „dat het zo niet hoeft”, zoals ds. Sandijck ooit schreef. „Dit,” zo zei hij over Bilgaard als woonwijk, „is niet de manier om de kostelijke ruimte te benutten die ons op de grond en in de lucht geboden wordt.”

den. Veel weerstand wekten de brokken puin van de voormalige Koopmans fabriek aan het Vliet, waarmee Louis le Roy de tuin rond de Regenboog herschiep in een ruïne-achtige omgeving. Ook Le Roy was het erom te doen dynamiek aan de Regenboog te geven. In zijn visie op tuinieren is geen plaats voor eindresultaten. „Evolutie” is het sleutelwoord.

Na tien jaar

De invloed van een gebouw op zijn bezoekers is niet meetbaar. Na tien jaar Regenboog is het dan ook moeilijk om vast te stellen of er in deze kerk dingen gebeurd zijn die elders niet mogelijk zouden zijn geweest. Hoewel de oecumenische samenwerking in Bilgaard in veel opzichten voorbeeldig is, voorzover het gaat over hervormden en rooms-katholieken, springt de Regenboog er niet meer zo uit als tien jaar geleden. De impasse in de oecumene is ook hier ingetreden.

De hervormde gemeente die in de Regenboog kerkt, verschilt niet van de andere wijken in Leeuwarden. Blijft over de rooms-katholieke vicarie „De Emmausgangers”. Die neemt wel een bijzondere plaats in in Leeuwarden, maar in hoeverre dat met de Regenboog als gebouw te maken heeft, is niet te zeggen. De vicarie, onder de bezielende leiding van pater Jacques Bataille, is op weg een basisgemeente te worden, waarin traditionele vormen van kerk-zijn plaatsmaken voor een aanpak die nog al wat jongeren en rand- en buitenkerkelijken aantrekt, ook van niet-katholieke huize. Hoewel dit proces sommige parochianen heeft doen afhaken, zijn er weinig kerkelijke gemeenten in Leeuwarden waarin de meelevende kerkgangers zoveel inbreng hebben. Toen ds. Sandijck in 1973 tegen „Hervormd Nederland” zei: „Het gebouw houdt ons in beweging”, moet hij aan de dynamiek gedacht hebben die nu de r.k. vicarie kenmerkt.

Als signaal in een samenleving waarin de belangen van mensen steeds meer ondergeschikt dreigen te worden gemaakt aan de machten van de tijd, heeft de Regenboog zeker gewerkt. Wat dat betreft komt de bekroning van het gebouw met de Kulturpreis der Stadt Essen op een geschikt moment. Deze prijs is immers ingesteld om kulturele en esthetische prestaties te belonen die bijzonder geschikt zijn voor de verbetering van de kwaliteit van het bestaan in stadswijken. Die pretentie hadden en hebben alle mensen die de afgelopen tien jaar deze kerk hebben gemaakt tot wat ze is.

Kerk nu en kerk toen

Met „toen” bedoel ik de begintijd van de kerk. En ik dacht, dat je de huidige situatie daar wel mee mag vergelijken. En wat zou de uitslag dan kunnen zijn? Als je vraagt naar wat het best bij het evangelie past, zullen we zeggen, dat je moet kiezen voor „toen”. En toch dacht ik, dat we met zijn allen meer kiezen voor „nu” en minder voor „toen”. En ik heb het vermoeden, dat we dat doen, omdat het beter bij ons past. We hebben een heleboel om dat van „toen” heenge-

Even stilte

bouwd en we zeggen, dat we dat, wat er om heengebouwd is, niet meer kunnen missen. Toch zul je dat terwille van de eerlijkheid kritisch moeten bekijken en we zullen ons moeten afvragen of „kerk nu” soms beter past bij onszelf dan bij „kerk toen”.

Nu wordt de kerk vaak gezien als een vaststaande grootheid, als bijvoorbeeld een groep mensen, die bij elkaar horen op grond van wat ze geloven; en dat is dan een groep met een eigen organisatie. Als je het goed nagaat heeft Jezus nooit gezegd, dat gelovigen een organisatie van gelovigen moesten oprichten. Het is wel zo, dat de volgelingen van Jezus opvielen door een bepaald gedrag, waarvan ze zeiden, dat dat hoorde bij hun kiezen voor Jezus. Maar een organisatie, zoals wij die kennen was er niet.

De kerk wordt vaak gezien als een groep mensen. En die kerk is vaak heel erg druk met een heleboel organisatorische dingen en heel erg druk met haar eigen bestaan en met zorg voor eigen leden, dus eigenlijk met zichzelf.

Eigenlijk is de kerk, als je denkt aan de kerk van „toen”, alleen maar een licht, een kaars op een kandelaar of een fakkel; in het evangelie gaat het om het doorgeven van een boodschap door mensen, die volgelingen van Jezus geworden zijn. En dan kun je zeggen: de kerk brengt een boodschap, een bericht, verder; en alles wat niet direct te maken heeft met het doorgeven van het bericht over Jezus in de wereld, zouden we best kunnen missen.

In de tijd van de apostelen in de eerste eeuw waren er geen kerkeraden. Dat was ook niet nodig. Er waren ook geen gewone gemeentepredikanten, zoals wij die kennen; eigenlijk alleen maar zendingspredikanten. Diakonen zijn er gekomen om mensen in noodsituaties te helpen (zieken en minimumlijders) leidinggevende figuren waren er overigens nog om mensen te helpen in het antwoord op de vraag, hoe je je als christen gedraagt.

Zo is het begonnen, want het ging om doorgeven, kunnen wij daar nog van leren? Zouden wij ons ook niet moeten afvragen, wat we kunnen missen op het gebied van organisaties en regelingen, om veel meer met de kern van de zaak bezig te kunnen zijn? Jezus zegt tegen de zijnen: gij zijt het licht der wereld en het zout der aarde. En Jezus zegt ook: ga heen en maak de volken tot mijn leerlingen. Dat mag voor ons nummer één zijn en als we nu eens probeerden de andere dingen als bijzaak te beschouwen. Zouden we dan niet echt licht der wereld zijn? H. d. W.

TIEN JAAR REGENBOOG

De jubileumviering wordt volgende week zaterdag ingezet met een ongedwongen samenzijn in de feestelijk aangeklede Regenboog. Zondag 27 september (10.00 uur) staat de tweemaandelijks gezamenlijke dienst in het teken van het tweede lustrum. Voorgangers zijn ds. Maarten de Jong en pater Jacques Bataille. Maandag is er gelegenheid de film te zien die aannemer Y. de Jong van de bouw van de Regenboog heeft gemaakt. Dinsdag verzorgt „Animato”, het operatekoor dat altijd in de Regenboog repeteert, een uitvoering. Peter Vermaat zal woensdagmiddag met zijn poppentheater een voorstelling voor de jeugd verzorgen. De feestweek wordt donderdag afgesloten met volksdansen voor bejaarden en een optreden van de groep Brzanjac, die Oosteuropese dansen uitvoert. Alle avondprogramma's beginnen om 20.00 uur. Kunstschilder Fré Sikma en zijn echtgenote Hinke exposeren de hele week hun werken in alle zalen van de Regenboog. Buiten de programma-onderdelen is hun werk ook te zien tussen 10.00 en 12.30 uur.

LOUIS LE ROY (rechts) met wijkleden ds SANDIJCK

De kerkzaal van de Regenboog tijdens de opvoering van een spel.